

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Артюхова А.С., Мельник О.Ю.

студентки,

Науковий керівник: Січко І.О.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії та методики початкової освіти

факультету дошкільної та початкової освіти,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

КРАЄЗНАВЧИЙ ПРИНЦИП НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ

У сучасних умовах розвитку школи необхідність та важливість використання краєзнавства в системі навчально – виховної роботи сумнівів не викликає як у педагогів та методистів, так і у вчителів практиків. Це знайшло відображення і в чинних навчальних програмах. Зокрема, в пояснювальній записці до програми з природознавства зазначається, що найдоступнішим для учнів початкових класів є матеріал місцевої природи. Тому в основу вивчення програмного матеріалу покладено краєзнавчий принцип, який орієнтує вчителя на ознайомлення учнів з природними об'єктами своєї місцевості.

Однак, практична реалізація цієї вимоги в педагогічному досвіді вчителів початкових класів зустрічає перешкоди. Це зумовлене багатьма причинами, серед яких головними, на наш погляд, є недостатня розробка науково – теоретичних основ краєзнавства у початковій школі та брак науково обґрунтованих методичних рекомендацій щодо використання на уроках краєзнавчого матеріалу [5, с. 7].

Патріотичне виховання – цілісне формування особистості, що відображає систему поглядів, переконань, традицій, звичаїв, покликаних формувати свідомість і цілісність орієнтації молоді. Найголовніше завдання вчителя – це формування в школярів національної гідності і гордості за свою землю, народ, Батьківщину, усвідомлення себе представниками державної нації, носіями незалежності і державності. В навчанні патріотичне виховання значною мірою зумовлюється змістовими характеристиками освітніх предметів, які сприяють оволодінню системою знань про людину і суспільство. Особлива роль тут належить природознавству, і зокрема краєзнавчому принципу добору матеріалу з природознавства.

Дослідження патріотичного виховання засобами краєзнавства мають історичне підґрунтя. Наукові основи проблеми патріотичного виховання досліджувалися в працях класиків педагогічної науки (Г. Ващенко, О. Духнович, А. Макаренко, О. Огієнко, С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Я. Чепіга). Нові тенденції вітчизняного патріотичного виховання створюють дослідники О. Бондаренко, Н. Карпенкова, О. Коркішко, О. Пірожкова [1]. Проте до сьогодні відсутні наукові дослідження, у яких патріотичне виховання молодших школярів урахувало б потенціал краєзнавчої роботи як засіб патріотичного виховання у початковій школі.

Мета статті – полягає у визначенні специфіки патріотичного виховання молодших школярів у процесі краєзнавчої роботи.

Патріотизм – це глибинне усвідомлення індивідом своєї єдності з Батьківщиною як окремою духовною, суспільно-політичною, економічною, культурною, територіальною і т. п. цілісністю. Визнання себе часткою цієї цілісності породжує явище патріотизму [1, с. 238].

Краєзнавству належить провідна роль у формуванні духовності. З усебічного вивчення під керівництвом учителя природних, соціально-економічних та історичних умов рідного краю (села, району, міста, області, мікрорайону, школи), тобто з краєзнавства, починається українознавство. Шкільне краєзнавство як одна з ланок навчально-виховної роботи має географічний, історичний, літературний, етнографічний, фольклорний, природознавчий та інші напрями. Усі вони тісно пов'язані між собою як за змістом, так і за формами організації і методами використання.

В.О. Сухомлинський писав: «Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується» [2, с. 8].

Сучасна українська школа знаходиться в процесі швидкого розвитку та постійного пошуку. Школа постає як для учня, так і для вчителя місцем духовного збагачення, де формується громадянська зрілість, особиста відповідальність за внесок у національно-культурне відродження нашої держави. Тому величезну роль у цьому відіграє саме патріотичне виховання молодших школярів.

Звідси – важлива проблема критеріїв патріотичної вихованості. Не можна забувати, що особливо сильно і яскраво патріотичні почуття і переконання виражаються в силі духу, у волі людській тоді, коли Батьківщина в небезпеці, в годину найтяжчих випробувань.

У патріотичному вихованні найяскравіше виявляється проектування людини. Виховуючи юного патріота, ми уявляємо собі, яким би виявився наш вихованець під час важких випробувань. Виховуючи вірних синів Батьківщини ми вбачаємо моральну гідність, без якої немислиме

патріотичне бачення світу сьогодні. У цьому суть патріотичного виховання.

Виховання патріотизму в сучасній школі передбачає взаємопов'язану роботу вчителя і учня з розвитку певних моральних норм та рис поведінки, тобто: любові до Батьківщини, примноження трудових звичаїв рідної держави, поваги до традицій рідного краю. Школа має дуже великі можливості для здійснення патріотичного виховання. Під час навчального процесу учні початкової школи знайомляться з традиціями українського народу, його історією, багатонаціональною культурою, звичаями й обрядами.

Вивчаючи традиції рідного народу, школярі починають цікавитися минулим своїх предків. Саме таким чином розпочинається відродження культури рідного краю, що спонукає дітей до пізнавальної активності і є обов'язковим у вихованні любові до української мови та рідної землі.

Світ дитини – це, насамперед, природа, яка оточує її в дитинстві, піклування матері й батька, казка й пісня. Спогади про цей світ накладаються на все наступне життя, надають емоційного забарвлення усім прагненням, помислам і поривам [4, с. 161].

Азбука патріотичного виховання полягає в тому, щоб утвердити в людській душі багате, яскраве, незабутнє дитинство, закарбувати в ньому образи рідної природи, які хвилювали б усе життя.

Викладаючи теми уроків природознавства з розділу «Природа України» особливо реалізується патріотичне виховання, любов до рідного краю, природи, охорона природних багатств України.

Таким чином, характерними рисами краєзнавства, що можуть бути застосовані в патріотичному вихованні, є: неформальність, демократичність, наочність, комунікативність, емоційність. Саме тому специфіка патріотичного виховання молодших школярів у процесі краєзнавчої роботи полягає у таких напрямках:

– патріотичне виховання є складним процесом: воно має починатися в дошкільному віці й закінчувати за межами старшої школи;

– патріотичне виховання буде ефективним за умови поступового, систематичного впливу на дитину; цей процес є безперервним і не зводиться до простої сукупності окремих педагогічних заходів;

– початкова школа в цьому процесі є важливим етапом, на якому соціалізація дитини або зупиняється на рівні «малих груп» (клас, школа, місто (село), або рухається далі до рівня «великих груп» (регіон, країна), що є дуже важливим у подальшому патріотичному вихованні;

– краєзнавча робота в початковій школі виступає ефективним засобом і дозволяє враховувати регіональні особливості виховання та навчання в поліетнічних регіонах України.

Як засвідчують факти, краєзнавство на сучасному етапі є важливим засобом зростання національної самосвідомості на основі конкретних

матеріалів своєї місцевості через науково природокорисну діяльність учнів. Отже воно виступає адекватним інструментом навчання й виховання, і є сучасною тенденцією методики природознавства. Проблема використання краєзнавчого принципу в патріотичному вихованні молодших школярів в педагогічній теорії і практиці є недостатньо розробленою, що є очевидним свідченням недосконалості існуючої системи патріотичного виховання і вимагає подальшого розкриття педагогічних умов і психологічних механізмів виховання зазначеної якості особистості.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Н.Б. Формування духовних цінностей у старших дошкільників засобами регіональної культурно-історичної спадщини: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Бондаренко Наталія Борисівна. – Луганськ, 2007. – 238 с.
2. Сухомлинский В.А. Родина в сердце / В.А. Сухомлинский. – М. : Молодая гвардия, 1980. – С. 8.
3. Артоболовский Б.В. К истории краеведческих замыслов М. Ломоносова / Б.В. Артоболовский // Краеведение. – Т. III. – М. : Учпедгиз, 1926. – С. 55.
4. Ушинский К.Д. О народности в общественном воспитании / К.Д. Ушинский // Собрание соч. – М., Л. : Педагогика, 1998. – Т. 2. – С. 161.
5. Никонова М. Краеведение : учеб. пособие для высш. пед. учеб. заведений / М. Никонова. – М. : Издательский центр «Академия», 2009. – С. 7.

Бенце Н.С.

студентка,

*Гуманітарно-педагогічний коледж
Мукачівського державного університету*

ЕЙДЕТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Вплинути на традиційний процес навчання, підвищити його ефективність, спрямувати на розвиток особистості учня можна за допомогою використання ейдетичної технології.

Що таке «ейдетика»? Ейдетика (від гр. eido – вид, вигляд) – образ звукових, тактильних та графічних асоціацій, а ейдетизм – «психологічна здатність відтворювати яскравий наочний образ предмета через тривалий час після припинення його дії на органи чуття» [4, с. 16].